

“Stiprai Latvijai ir nepieciešamas stipras pašvaldības, bet stipru pašvaldību pamatā ir iedzīvotāju un vietējo kopienu piederības izjūta savai pašvaldībai, savai vietējai kopienai, atbildība un līdzdalība pašvaldības darbā visdažādākajos veidos.”

Valsts prezidents **Egils Levits**,
2021. gadā Latvijas Pašvaldību savienības biedru sapulcē

“Vai pašvaldību veiktās darbības nodrošina iedzīvotāju līdzdalību un informētību?” tāds bija nosaukums lietderības revīzijai, ko Valsts kontrole pagājušajā gadā veica 11 pašvaldībās, tajā skaitā arī Cēsu novadā.

Valsts kontroles revīzijas ziņojums “Iedzīvotāju līdzdalība – neizmantota iespēja kvalitatīvu lēmumu pieņemšanai pašvaldībās” visām 11 vietvarām nav glaimojošs, ir norādīts uz samērā daudz nepilnībām, atzīts, ka pašvaldībās virknē iedzīvotājiem būtiskos jautājumos viņu līdzdalību neparedz. Ievadā Valsts kontroles padomes loceklis Edgars Korčāgins raksta: “Šajā revīzijā redzē-

Iedzīvotāju līdzdalība - pašvaldībās par maz izmantota iespēja

tais liecina, ka iedzīvotāju iesaiste tik būtiska valsts pārvaldes atzara kā pašvaldību darbā ir salīdzinoši zema. 85 % no mūsu aptaujātajiem iedzīvotājiem norādīja, ka nepiedalās pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesos. Revīzijas laikā nereti dzirdējām viedokli, ka iedzīvotāji ir kūtri, neieinteresēti un nemaz nevēlas līdzdarboties pašvaldības darbā. Tā teikt – tā ir iedzīvotāju pašu problēma. Tas nevilšus šādu domāšanu liek salīdzināt ar privāto sektoru. Diez, vai kāds komersants, kuram nesekmējas ar klientu piesaistīšanu savam pakalpojumam, arī vērs skatu uz klientiem kā iespējamo problēmu? Jeb arī meklē cēloņus

sevī un veidā, kā viņš uzrunā klientus?”

Ziņojumā arī norādīts uz labas prakses piemēriem. Pie tiem minēta Cēsu novada pašvaldības sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām, piemēram, deinstitutionalizācijas jautājumā, projektu konkursi, kas sniedz iespēju iedzīvotājiem īstenot savas iniciatīvas kultūras, sporta, jaunatnes, teritorijas labiekārtošanas jomās, saņemot pašvaldību finansiālu atbalstu. Taču kopumā revīzijā iekļautas pašvaldības daudzos būtiskos jautājumos iedzīvotāju līdzdalību neparedz, atzīts ziņojumā, bet gadījumos, kad tā paredzēta, “līdzdalības veicināšanai veiktās dar-

bības daudzviet vērtējamas kā simboliskas un formālas un tādēļ nedemonstrē vēlmi panākt iedzīvotāju aktīvu iesaistīšanos”.

Ziņojumā norādīts uz acīmredzamām sekām, ko rada iedzīvotāju neiesaistīšana būtisku jautājumu risināšanā. Tajā skaitā minēti vietvaras normatīvie dokumenti, piemēram, saistošie noteikumi, kuros nereti drīz pēc pieņemšanas jāveic grozījumi. Uzsvērts, ka par to liecina “bijušo pašvaldību pieņemtie nekvalitatīvie lēmumi pirms administratīvi teritoriālās reformas, sākot ar stratēģiju apstiprināšanu darbam ar jaunatni, kurai nav ietekmes uz situācijas uzlabošanu jauniešu līdzdalībā,

līdz pat pašvaldības budžeta līdzekļu izlietojumam vismaz 70 milj. euro apmērā par tādas infrastruktūras izveidošanu, kas daļai pašvaldības iedzīvotāju – cilvēkiem ar kustību, redzes, dzirdes un garīga rakstura traucējumiem – liek samierināties ar neiziešanu no mājas, netikšanu pašvaldības iestādēs, lai saņemtu pakalpojumus, nespēju tos saņemt cieņpilni, tostarp nepārtraukti esot atkarīgiem no citu cilvēku palīdzības”.

Valsts kontrole katrā pašvaldībā sagatavojusi ieteikumus, kā situāciju uzlabot, norādot arī laika grafiku to ieviešanai. □

Iedzīvotāju informētību un līdzdalības iespējas pašvaldībās Valsts kontrole vērtēja pēc padarītā no 2021.gada 1.jūlija līdz 2022.gada 30. jūnijam. Tas ir pirmais gads, kad sāka darbu jaunās, lielākās vietvaras.

Sasprindzinājuma pilns laiks visiem – gan tikko ievēlētajiem deputātiem, gan pašvaldību darbiniekiem, gan iedzīvotājiem. Lielās pārmaiņās vienmēr ir neziņa, šaubas, arī baumas. Tajā laikā spilgti bija redzams, cik svarīga ir pašvaldības un iedzīvotāju saziņa un sadarbība, cik daudzus negludumus tā izlīdzina.

Par to, kā pašvaldība pilnveido iedzīvotāju līdzdarbības iespējas, saruna ar Cēsu novada domes priekšsēdētāja vietnieku **ATI EGLIŅU – EGLĪTI**.

-Valsts kontroles ieteikumu sarakstā Cēsu novadam pirmais ir darba plāns pilsoniskās aktivitātes un sabiedrības iesaistes veicināšanai novadā. Tas izstrādāts.

- Darba plāns veidots pēc līdzdalības trepes principa, zemākā sadaļa ir informēšana, augšējā – kopinīcīšana, katrā sadaļā šim gadam paredzētas konkrētas rīcības. Tā kā plāns ir pirmais tāda veida dokuments, darba materiāls, šis būs gads, kad fiksēsim indikatorus, un nākamā gada darba plānā tie jau būs.

-Ko ietver vārds “indikator”?

- Piemēram, cik rīkot iedzīvotāju konsultatīvās sanāksmes ar pašvaldības vadību, kāds dalībnieku skaits gadā. Mums pašiem vajag saprast, kur esam šogad, izvirzīt konkrētus atskaites punktus nākamajam gadam, lai būtu vadlīnijas, kā strādāt.

Jādomā, kā pilnveidot informēšanu, kā uzlabojamas mājaslapas, kā darbība sociālo mediju kontos. Svarīga sadaļa – konsultēšana. Te

Skats no malas palīdz darba pilnveidošanai

gan jāsaka, ka iedzīvotāju sanāksmēs ir arī konsultējošā daļa, konsultācijas, ko un kā uzlabot konkrētajā vietā. Pie kopinīcīšanas minēts līdzdalības budžets, atbalsts iedzīvotāju iniciatīvām konkursos un citos finanšu instrumentos, tā dodot balsi iedzīvotājiem.

-Vietvaru, arī Cēsu pašvaldības veidotajās komisijās ir maza iedzīvotāju pārstāvniecība, paudusi Valsts kontrole. Komisijās darbojas pašvaldības un citu institūciju speciālisti. Kā vērtējat šo atzinumu?

- Valsts kontrole, izvērtējot darbu, izmantojusi sava veida metodi, tā nav slikta, bet neapņēmu visu sabiedrības līdzdalības loku. Valsts kontrole ņēmusi atsevišķus faktorus, bet citas lietas, kas raksturo sabiedrības līdzdalību un iesaisti dažādos procesos, palikušas nepamānītas.

Mūsu pašvaldībā komisijas veic administratīvu darbu, piemēram, Attīstības komisija skata ierīcības plānus, ar pašvaldību saistītus saimnieciskos jautājumus, komisijai deleģētas tādas tiesības, lai simtiem jautājumu nebūtu jāskata domes sēdē. Sporta komisija, kamēr novadā nav vienotas šīs jomas pārvaldības, ir kopā nākšanas un lemsšanas platforma pašvaldības sporta koordinatori, tajā lemj arī par finansējuma sadali biedrībām un individuāliem sportistiem.

Iedzīvotāju pārstāvniecību saskatu konsultatīvajās padomēs. Piemēram, iesniedzot pieteikumu Piebalgas kultūrtelpas iekļaušanai nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, viens no attīstības plāna punktiem paredz, ka veidojam Piebalgas attīstības padomi, kas būs vietējo iedzīvotāju, arī uzņē-

mēju pārstāvniecība. Joprojām ik pa laikam runājam par kultūras padomes atjaunošanu. Un pašvaldībai ir mājasdarbs – jāgatavo saistošie noteikumi, kā veidot iedzīvotāju padomes, kas noteiktas Pašvaldību likumā.

- Iedzīvotāju līdzdalība gan drīz nemaz netiek paredzēta infrastruktūras projektu izstrādē un attīstības plānošanas dokumentu ieviešanas uzraudzībā, novērtēšanā un aktualizēšanā – norādīts Valsts kontroles ziņojumā. Te domāju ne jau katru iedzīvotāju, taču, piemēram, cilvēkus ar kustību, redzes traucējumiem, kuriem varētu būt savas īpašas vajadzības.

- Mūsu pieredze ir ļoti atšķirīga, bet nav tā, ka iedzīvotājus infrastruktūras projektu apspriešanā vispār neiesaistām. Izstrādājot Cēsu Valsts ģimnāzijas pārbūvi, manā atmiņā ir vismaz divas tikšanās ar skolēniem, divas ar viņu vecākiem un vēl tikšanās ar pedagogu kolektīvu. Vai, piemēram, Cēsīs kvartāla “Rainis” attīstībā, tur ir tikšanās pēc tikšanās. Tiesa, mazāk tās rīkotas ielu atjaunošanas projektiem. Par to mums būtu jādomā, piekrišu, jo nereti, pārbūvējot ielas, ir svarīgi uzklaut dažādas satiksmes dalībniekus, jo tas saistās ar visu drošību.

- Ziņojumā arī atzīts, ka jāuzlabo informācijas pieejamība, tajā skaitā saptotamība. Nereti vēstis iedzīvotājiem ir sarežģītas, saprotamas tikai speciālistiem.

- No atsevišķiem Valsts kontroles atzinumiem nesapratu, kā tad būtu isti pareizi uzrunāt iedzīvotājus. Taču piekrišu, ka publiskais sektors iedzīvotājus mēdz uzrunāt sarežģīti, un arī mums ir tādi gadī-

jumi. Kā sagatavot informāciju, lai tā būtu saprotama ikvienam un tajā pašā laikā pateiktais nepārprotami atbilstu normatīvo aktu saturam? Tas ir jautājums, kurā jāmācās, jāpilnveidojas visu laiku.

No šī gada ir viena jauna lieta. Likums no 1.janvāra paredz pašvaldību saistošo noteikumu projektus nodot publiskai apspriešanai, pievienojot paskaidrojuma rakstu. Esmu novērojis, ka paskaidrojuma rakstu mēģinām veidot sarežģīti, pamatojot ar normatīvajiem dokumentiem, bet tam būtu jābūt vienkāršam un patiešām paskaidrojošam. Pat ja cilvēks nevar izlobīt, kas rakstīts dokumentā, tad paskaidrojuma rakstā saprotams, kāpēc dokuments ir tāds, kāds tas ir. Šo paskaidrojumu rakstu veidošanā mums jātrenējas.

- Ņemot vērā atgriezeniskās saites ietekmi uz iedzīvotāju vēlmi iesaistīties līdzdalībā, revīzijā vērtēts, vai tiek sniegta informācija par pašvaldības organizētās līdzdalības rezultātiem. Atzīts, ka Cēsu novada mājaslapā nav sadaļas “Sabiedrības līdzdalība”, kas tagad izveidota, iedzīvotāji nesaņem informāciju, kuri no viņu ierosinājumiem, priekšlikumiem tiek vai netiek ņemti vērā, nav motivēti, kāpēc ko nevar ņemt vērā. Uz ieteikumiem mēdz būt formālas atbildes, kas satur vispārīgas frāzes, tā Valsts kontrole.

- Mūsu mērķis ir sniegt iedzīvotājiem atbildes pēc būtības. Ar to strādājam ikdienā, rodot dažādus ceļus, kā to uzlabot. Pavasarī visiem pašvaldības darbiniekiem bija komunikācijas kursi par to, kā sagatavot vēstules, ar kādu jēgu. Rudenī veiksīm atkārtotu vēstuļu auditu, vai atbildām iedzīvotājiem

pēc būtības.

Taču negribētu teikt, ka viss ir melns. Piemēram, daudzkārt atbildes uz saviem jautājumiem iedzīvotāji saņem sapulcēs, tiekoties ar pašvaldības vadību, daudzi jautājumi tiek atrisināti jau nākamajā dienā. Pašvaldība ikdienā strādā pie tūkstojiem iesniegumu un komentāru, gadās kļūdas.

Valsts kontroles revīzija ir palīgs pašvaldībām. Un tā arī uztveram, ka revīzija likusi labāk saprast, kādi ir darāmie darbi, lai uzlabotu, pilnveidotu darbu.

Tam, kā palīdz skats no malas, labs piemērs ir “Delnas”* veidots pašvaldības atklātības indekss. Pērn uzzinot, cik zems tas ir mūsu pašvaldībai, biju pārsteigts, bet tas mums deva spērienu daudzas lietas sakārtot. Šogad “Delna” atzīst, ka esam viena no pašvaldībām ar visstraujāko kāpumu atklātībā. Un līdzīgi ir ar Valsts kontroles ziņojumu. Tas ir atskaites punkts, no kura mums vienkārši jāstrādā. □

*Biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna” ir starptautiskās pretkorupcijas organizācijas Transparency International (TI) nodaļa Latvijā

Lappusi sagatavoja
ANDRA GAŅĒ

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA “Cēsu Druva”.